

Hvem gjør mest hjemme? Hva sier mor og hva sier far?

I denne artikkelen sammenligner vi mødres og fedres beskrivelser av hvordan de fordeler oppgavene hjemme. Analysene er basert på en undersøkelse blant par av småbarnsforeldre. Svarfordelinger for alle mødre under ett og alle fedre under ett viser at fedre beskriver sin innsats hjemme som mer betydelig enn hva mødre gjør, men forskjellene er ikke dramatiske. Avvikene mellom mors og fars svar er imidlertid større på parnivå. Til tross for forskjeller mellom foreldrenes beskrivelser, finner vi omtrent de samme mønstrene for hvilke forhold som har betydning for graden av likedeling, enten vi tar utgangspunkt i mors eller fars svar. ¹

Overrapportering av egen innsats hjemme?

Analysen av hvordan par fordeler ulike typer familiearbeid er ofte basert på spørsmål om hvor stor andel av bestemte oppgaver hver av partene utfører, eller spørsmål om hvem som vanligvis utfører oppgavene. Internasjonalt er det et vanlig funn at både kvinner og menn har en tendens til å overrapportere sin egen innsats og undervurdere partnerens innsats (Berk 1985, Seccombe 1986, Kamo 1988, Hochschild 1989, Deutsch mfl. 1993, Coltrane 2000). Følgelig anbefales gjerne at man benytter gjennomsnittet av partenes svar i analyser av hvordan arbeidet hjemme fordeles. Ettersom vi sjelden har hatt opplysninger fra begge parter i norske utvalgsundersøkelser, har slike analyser her ofte vært basert på svar fra bare en av partene (for eksempel Kitterød 2000, 2002). Vi har sjelden hatt mulighet til å studere forholdet mellom partenes svar i større spørreundersøkelser.

I undersøkelsen *Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte våren 2002* hadde man et utvalg av par av småbarnsforeldre der begge parter ble spurt hvordan de fordelte en del oppgaver hjemme. I denne artikkelen studerer vi graden av samsvar og avvik mellom mors og fars svar i denne undersøkelsen. Også Pettersen (2004) er inne på dette i sin artikkel i dette nummeret av Samfunnsspeilet, der hun drøfter hvilke faktorer som har betydning for hvordan småbarnsforeldre fordeler arbeidet hjemme. I denne artikkelen ser vi på forholdet mellom partenes svar både gjennom fordelinger for alle fedre og alle mødre under ett, og ved analyser på parnivå. Formålet er å få mer kunnskap om i hvilken grad det er samsvar eller avvik mellom partenes rapportering på dette området blant foreldrepar i Norge, samt å vurdere hvorvidt analyser av hvilke forhold som har betydning for graden av likedeling hjemme, kan baseres på svar fra bare én av partene. Ettersom det også i tida framover trolig vil gjennomføres utvalgsundersøkelser som gir opplysninger fra kun en part, er det viktig å vite hvor godt slike data egner seg til å si noe om fordelingen av familiearbeidet blant par.

Kvinner og menns "nye byrde"

Mens mange studier viser at både menn og kvinner ofte overrapporterer sin egen innsats hjemme og undervurderer partnerens bidrag, finner man også andre mønstre. For tid brukt til husarbeid finner Bonke (2002) stor overensstemmelse mellom partenes beskrivelser av hverandres innsats blant danske

Ragni Hege Kitterød

Ragni Hege Kitterød er forsker i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for demografi og levekårsforskning (rhk@ssb.no).

par. Eksempelvis får man det samme bildet av hvor mange timer kvinner i gjennomsnitt bruker til husarbeid per uke, enten man baserer seg på kvinnes egne svar eller på svar fra deres partnere. Enkelte studier viser også at en del par ønsker å framstå som mer likestilte enn de faktisk er. Dermed har begge parter en tendens til å overvurdere mannens innsats hjemme og underreportere kvinnens bidrag. For par med en sterk likestillingsideologi, men med en forholdsvis tradisjonell arbeidsdeling, har dette vist seg å være en vanlig strategi for å komme til rette med misforholdet mellom idealer og praksis (for eksempel Hochschild 1989, Thagaard 1996, Bittman 1999). I tråd med dette introduserte Haavind (1984) uttrykket "kvinners nye byrde" da hun fant at mange norske kvinner støtter idealer om likedeling, uten å lykkes i å få sin partner til å delta mer i familiearbeidet. For å framstå som likestilte utad, overdrev de derfor mannens innsats hjemme. Basert på en kvalitativ studie av norske par på 1990-tallet, hevder Syltevik (2000) at vi nå også kan snakke om "menns nye byrde" ettersom mange menn identifiserer seg med en ideologi om likedeling og legger vekt på å framstille parforholdet som likestilt. Syltevik finner dessuten at fordelingen av hus- og omsorgsarbeid er et svært følsomt tema som mange par synes det er vanskelig å snakke om i et intervju, særlig når begge parter er til stede.

Data

Analysene i denne artikkelen er altså basert på undersøkelsen *Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte våren 2002*. Til denne undersøkelsen ble det trukket et utvalg av mødre med barn 0-6 år, og intervjuene ble gjennomført over telefon. For gifte og samboende forsøkte man også å få et kort intervju med partneren, også dette over telefon. Analysene i det følgende gjelder for alle foreldrepar der begge parter ble intervjuet. Dette utgjør 2 165 par og er betydelig flere enn hva Pettersen inkluderer i analysene i sin artikkel i dette nummeret av Samfunnsspeilet. Hun ser på par med yngste barn 1-6 år der begge parter var yrkesaktive på intervjutidspunktet. Vi får derfor litt andre tall for fordelingen av oppgaver hjemme i denne artikkelen, enn hva Pettersen viser i sin analyse.

Hvordan måles arbeidsdeling hjemme?

Fordelingen av oppgaver hjemme kan kartlegges på flere måter. Eksempelvis kan man spørre hvor mye tid hver av partene bruker til bestemte oppgaver og deretter beregne forholdet mellom partenes tidsinnsats. En annen vanlig

Om Barnetilsynsundersøkelsen 2002

Undersøkelsen om Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte våren 2002, også kalt Barnetilsynsundersøkelsen 2002, ble gjennomført av Statistisk sentralbyrå på oppdrag fra Barne- og familiedepartementet. Formålet var å gi en bred oversikt over bruken av, og ønsker om, ulike tilsynsordninger for barn, og å kunne vurdere de mer langsiktige konsekvensene av ordningen med kontantstøtte. Undersøkelsen inneholdt også noen spørsmål om fordeling av arbeidsoppgaver hjemme, og det er disse som analyseres i det følgende.²

Det ble trukket et utvalg av 3 900 mødre med barn født 1996 eller senere. Ettersom man ønsket å studere foreldre med barn i kontantstøttealder spesielt, ble mødre med barn født 1. januar 1999 eller senere overrepresentert i utvalget. Det er utarbeidet vektorer for å korrigere for ulik trekk sannsynlighet blant mødre med barn i ulike aldersgrupper. Prosent- og gjennomsnittstallene i denne artikkelen er basert på det vektete materialet, mens antall observasjoner gis ut fra det uvektede materialet. Intervjuene ble gjennomført over telefon, og en del opplysninger, blant annet om inntekt og utdanning, ble koblet på fra SSBs registre. Svarandelen blant mødre var 82 prosent. For de som var gift eller samboende, forsøkte man også å få et kort telefonintervju med partneren. Hvis dette ikke var mulig, innhentet man noen opplysninger om partneren fra mødre ved et såkalt indirekte intervju. Man oppnådde direkte intervju med 2 166 fedre, og dette utgjør 76 prosent av alle gifte/samboende mødre i nettoutvalget. I tillegg ble det foretatt indirekte intervju om 549 partnere, det vil si at mødre gav en del opplysninger om sine partnere. Disse inngår ikke i analysene her. Opplegg og gjennomføring av undersøkelsen er dokumentert i Pettersen (2003).

metode er å spørre direkte om den relative fordelingen. Det er denne framgangsmåten som ble benyttet i den undersøkelsen vi ser på her. For hver av ti oppgaver ble deltakerne spurt om denne vanligvis ble utført av kvinnen, oftere av kvinnen enn av mannen, om lag like mye/sammen, oftere av mannen enn av kvinnen, vanligvis av mannen, eller av en tredjeperson. De fem første oppgavene gjaldt husarbeid, de tre neste gjaldt omsorg for barn, og de to siste gjaldt vedlikeholdsarbeid (se tabell 1).

Mor og far ble altså intervjuet hver for seg og skulle i prinsippet ikke kjenne til hverandres svar. Det ble ikke sagt eksplisitt i instruksjonen til intervjuerne at partneren ikke skulle være til stede under intervjuet. Vi har derfor ingen garanti for at partene ikke overhørte hva ektefellen/samboeren svarte, noe som kan ha virket styrende inn på ens egne svar. Ettersom intervjuene foregikk over telefon, og ofte med noen dagers mellomrom, er det imidlertid lite sannsynlig at partneren har hørt hvilke spørsmål som ble stilt til enhver tid og dermed kunne vite hva den andre parten egentlig svarte på. Dersom man ønsket å holde sine svar hemmelig for ektefelle/samboer, kunne man dessuten velge å si "det første alternativet", "det andre alternativet" og så videre i stedet for "vanligvis kvinnen", "oftere kvinnen enn mannen" og så videre. I tillegg var det slik at mødrene, da de selv ble intervjuet, ikke visste at deres partner også ville bli bedt om å svare på noen spørsmål. Først da intervjuet med mor var avsluttet, informerte intervjueren om at man også ønsket å stille noen spørsmål til ektefellen/samboeren.

Stor overensstemmelse mellom partenes rapportering i aggregerte fordelinger

Tabell 1 viser fordelinger for mors og fars svar på de ti spørsmålene om arbeidsdeling hjemme. I de tilfellene der respondentene oppgav at oppgaven ble utført av en tredjeperson, er dette plassert i kategorien "om lag like mye/sammen" i tabell 1. For de aller fleste oppgavene var det imidlertid få som svarte at de ble gjort av en tredjeperson. Stort sett gjaldt dette 1 prosent eller mindre. For rengjøring og rydding av boligen samt for vedlikehold og reparasjoner av bolig og hytte gjaldt det 2 prosent. For vedlikehold og reparasjoner av bil og båt, oppgav imidlertid hele 8 prosent av mødrene og 7 prosent av fedrene at dette ble gjort av en tredjeperson.

Som vi ser av tabell 1, rapporterte fedrene om en noe høyere mannlig deltakelse for de fleste oppgaver enn hva mødrene gjorde. Eksempelvis sa 44 prosent av mødrene at de selv vanligvis stod for rengjøring og rydding av boligen, mens bare 31 prosent av fedrene svarte det samme. Videre hevdet 22 prosent av mødrene at de selv vanligvis stod for bringing og henting av barn, mens bare 14 prosent av fedrene hevdet det samme. På den annen side mente 63 prosent av fedrene at det var de som vanligvis utførte vedlikehold, reparasjoner og oppussing av bolig og hytte, mens bare 48 prosent av mødrene var enige i dette. Ser vi derimot på andelen som svarte at de gjorde omtrent like mye, finner vi for de fleste oppgavene små, og sjelden statistisk signifikante, forskjeller mellom fordelingene basert på mødres og fedres svar.

Selv om fedrene jevnt over beskriver sin innsats hjemme som noe mer omfattende enn hva mødrene gjør, viser svarene fra begge parter at mor står for en betydelig del av husarbeidsoppgavene, mens far står for det aller meste av vedlikeholdsarbeidet, og at barneomsorgen er jevnt fordelt mellom partene. Dette stemmer med det bildet vi får gjennom dagbokbaserte undersøkelser av folks tidsbruk (Vaage 2002).

Tabell 1. Fordeling av ulike typer hus-, omsorgs- og vedlikeholdsarbeid, basert på mødres og fedres svar på spørsmål om hvem som vanligvis utfører ti oppgaver hjemme. Tall for gifte/samboende foreldre med barn 0-6 år. Prosent

	Vanligvis kvinnen	Oftere kvinnen enn mannen	Om lag like mye/ sammen	Oftere mannen enn kvinnen	Vanligvis mannen	Uoppgitt	I alt	Antall observa- sjoner
Matlaging								
Svar fra mødre	50	18	24	4	4	-	100	2 165
Svar fra fedre	43	20	26	5	7	-	100	2 165
Oppvask								
Svar fra mødre	31	17	43	5	3	-	100	2 165
Svar fra fedre	21	19	48	6	5	0	100	2 165
Rengjøring, rydding av bolig								
Svar fra mødre	44	28	25	2	1	0	100	2 165
Svar fra fedre	31	34	31	3	1	-	100	2 165
Vask, stell og vedlikehold av tøy								
Svar fra mødre	69	15	13	2	1	0	100	2 165
Svar fra fedre	58	25	14	2	2	-	100	2 165
Innkjøp av dagligvarer								
Svar fra mødre	30	19	39	7	6	-	100	2 165
Svar fra fedre	18	17	45	10	9	-	100	2 165
Stell av barn (påkledning, vask, hjelp med måltider)								
Svar fra mødre	17	28	53	2	0	0	100	2 165
Svar fra fedre	12	35	50	2	1	0	100	2 165
Bringing og henting av barn								
Svar fra mødre	22	13	46	7	6	6	100	2 165
Svar fra fedre	14	17	47	7	8	6	100	2 165
Lek, samvær og pass av barn								
Svar fra mødre	7	25	64	3	1	0	100	2 165
Svar fra fedre	5	28	63	4	1	0	100	2 165
Vedlikehold, reparasjon, oppussing av bolig, hytte								
Svar fra mødre	2	2	22	26	48	0	100	2 165
Svar fra fedre	0	1	15	20	63	0	100	2 165
Vedlikehold, reparasjon av bil, båt o.l.								
Svar fra mødre	1	0	12	11	75	1	100	2 165
Svar fra fedre	1	0	10	7	82	1	100	2 165

Kilde: Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte våren 2002.

Større forskjeller på parnivå

Tabell 1 viser altså svarfordelingen for gifte/samboende mødre og fedre uavhengig av hvem som er gift/samboer med hvem. Tabellene 2, 3 og 4 viser forholdet mellom partenes svar på parnivå for noen utvalgte oppgaver. Vi har valgt ut ett spørsmål for husarbeid, ett for omsorgsarbeid og ett for vedlikeholdsarbeid, men mønstrene er stort sett de samme også for de andre oppgavene.

Tabell 2. Par av gifte/samboende foreldre med barn 0-6 år, etter partenes svar på hvordan de vanligvis fordeler matlagingen. Prosent

Mors svar	Fars svar					Antall par/ prosent
	Vanligvis kvinnen	Oftere kvinnen enn mannen	Like mye	Oftere mannen enn kvinnen	Vanligvis mannen	
Vanligvis kvinnen	34	10	5	0	0	
Oftere kvinnen enn mannen	6	7	5	0	0	
Like mye	2	3	15	2	2	
Oftere mannen enn kvinnen	-	0	1	1	2	
Vanligvis mannen	0	0	1	0	3	
Antall par/prosent						2 165/100

Kilde: Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte våren 2002.

Tabell 2 viser at når det gjelder fordelingen av matlaging, gav mor og far nøyaktig det samme svaret i 60 prosent av parene. Dette tallet får vi ved å summere de uthevede tallene i diagonalen fra øverste venstre hjørne til nederste høyre hjørne i tabellen. Foreldrene gav samme svar i noe under 60 prosent av parene på spørsmålene om hvordan de fordelte stell og om-

sorg for barn (tabell 3), og vedlikehold og reparasjoner av bolig og hytte (tabell 4). Forskjellen mellom mors og fars beskrivelser av arbeidsdelingen hjemme er altså mer markert når vi studerer dette på parnivå, enn når vi ser på de aggregerte fordelingene slik som i tabell 1. Dette skyldes at forskjellene mellom partenes svar går begge veier, slik at de til en viss grad veier hverandre opp i fordelinger for alle fedre under ett og alle mødre under ett. Eksempelvis var det i vel en firedel av parene slik at far rapporterte om større mannlige deltakelse i matlagingen enn hva mor gjorde, mens det i 13 prosent av parene var slik at mor rapporterte om større mannlige deltakelse enn hva far selv gjorde (tabell 2).

Mens fordelingene i tabell 1 kan gi inntrykk av at far gjerne beskriver sin innsats hjemme som mer betydelig enn hva mor beskriver den som, forekommer altså også det motsatte mønsteret i en del par. Figur 1 viser, for samtlige ti oppgaver, andelen av parene der mor og far valgte nøyaktig det samme svaralternativet, andelen der far rapporterte om større relativ deltakelse fra seg selv enn hva mor gjorde for ham, og andelen der mor rapporterte om større deltakelse fra far enn hva far selv gjorde.³ Andelen par der mor og far valgte nøyaktig det samme svaralternativet lå for de fleste oppgaver på om lag 55-65 prosent. Den høyeste andelen med fullt samsvar mellom partenes svar finner vi for vedlikehold og reparasjoner av bil, båt og annet utstyr. Her beskrev hele tre av fire par arbeidsdelingen på samme måte, noe som i hovedsak skyldes at i hele 68 prosent av parene oppgav både mor og far at slike oppgaver vanligvis ble utført av mannen. Lavest andel par med samme svar finner vi for innkjøp av dagligvarer, der bare 52 prosent beskrev arbeidsdelingen helt likt. For nesten samtlige oppgaver var det slik at far oftere rapporterte større deltakelse fra seg selv enn hva mor gjorde for ham, enn det motsatte mønsteret. For spørsmålet om stell av barn var det imidlertid omtrent like vanlig at mor rapporterte større deltakelse fra far enn hva far gjorde selv (21 prosent av parene), som at far rapporterte om større innsats fra seg selv enn hva mor gjorde for ham (23 prosent av parene).

Selv om det i mange par er slik at mor og far beskriver arbeidsdelingen hjemme forskjellig, er det imidlertid sjelden at partene velger stikk motsatte svaralternativer. Dette gjelder for samtlige oppgaver. Ser vi på fordelingen av matlaging, var det for eksempel svært få par der mor sa at hun selv vanligvis lagde maten, mens far svarte at maten vanligvis ble laget av ham (tabell 2).

Tabell 3. Par av gifte/samboende foreldre med barn 0-6 år, etter partenes svar på hvordan de vanligvis fordeler stell av barn (påkledning, vask, hjelp med måltider). Prosent¹

Mors svar	Fars svar				Antall par/prosent
	Vanligvis kvinnen	Oftere kvinnen enn mannen	Like mye	Oftere mannen enn kvinnen	
Vanligvis kvinnen	5	8	4	0	0
Oftere kvinnen enn mannen	5	14	9	0	-
Like mye	2	12	36	1	1
Oftere mannen enn kvinnen	0	0	1	0	0
Vanligvis mannen	-	-	0	0	0
Antall par/prosent					2 165/100

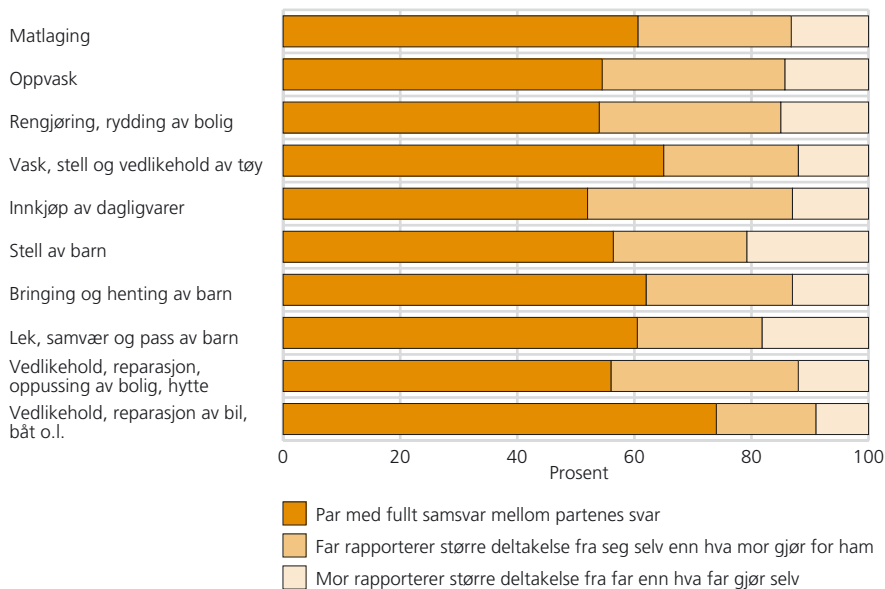
¹ I tillegg til prosenttallene som vises i tabellen, er det tre par (0,21 prosent) der enten far eller mor ikke har besvart spørsmålet.
Kilde: Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte våren 2002.

Tabell 4. Par av gifte/samboende foreldre med barn 0-6 år, etter partenes svar på hvordan de vanligvis fordeler vedlikehold, reparasjon, oppussing av bolig, hytte. Prosent¹

Mors svar	Fars svar				Antall par/prosent
	Vanligvis kvinnen	Oftere kvinnen enn mannen	Like mye	Oftere mannen enn kvinnen	
Vanligvis kvinnen	0	0	1	0	0
Oftere kvinnen enn mannen	0	0	1	0	0
Like mye	0	0	8	6	7
Oftere mannen enn kvinnen	-	-	3	7	17
Vanligvis mannen	-	-	2	6	39
Antall par/prosent					2 165/100

¹ I tillegg til prosenttallene som vises i tabellen, er det 13 par (1 prosent) der enten far eller mor ikke har besvart spørsmålet.
Kilde: Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte våren 2002.

Figur 1. Andel par med fullt samsvar mellom partenes svar på hvordan de fordeler ulike oppgaver hjemme, andel der far rapporterer større deltakelse fra seg selv enn hva mor gjør for ham, og andel der mor rapporterer større deltakelse fra far enn hva far gjør selv. Prosent

Kilde: Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte våren 2002.

Det var derimot en del par (10 prosent) der mor svarte at hun vanligvis stod for matlagingen, mens far mente matlagingen oftere ble utført av mor enn av ham selv, og en del par (5 prosent) der mor sa at hun vanligvis stod for matlagingen, mens far mente at denne var fordelt likt mellom partene. Det at partene velger ulike svaralternativer behøver ikke nødvendigvis å bunne i uenighet om hvordan oppgavene faktisk fordeles, men kan også reflektere ulike oppfatninger av hvordan svaralternativene skal tolkes. Der som mor står for det meste av matlagingen, kan det nok i en del tilfelle være vanskelig å avgjøre om dette mest nøyaktig kan beskrives med at kvinnen vanligvis utfører oppgaven eller med at hun gjør dette oftere enn mannen.

Viser mødres og fedres svar samme mønstre for hva som påvirker arbeidsdelingen?

Ofte er man ikke bare interessert i å studere hvordan ulike oppgaver fordeles mellom kvinner og menn, men å analysere hvordan dette varierer mellom grupper av par (se for eksempel Pettersen 2004). Det er derfor viktig å vite om de sammenhengene vi finner varierer mye, avhengig av om vi baserer oss på mors eller fars svar. For å belyse hvilke forhold som har betydning for graden av mannlig deltakelse hjemme, kan vi se på betydningen av en og en faktor om gangen, for eksempel ved å se på sammenhengen mellom antall barn i husholdningen og fars relative innsats hjemme, sammenhengen mellom mors arbeidstid og fars innsats hjemme, sammenhengen mellom fars utdanningsnivå og fars innsats hjemme og så videre. En vanligere framgangsmåte er imidlertid å foreta en multivariat analyse. Vi kan da isolere betydningen av de ulike faktorene ved å holde en del andre forhold konstante. Eksempelvis kan vi se om fedre med små barn deltar relativt mer hjemme enn dem med store barn, gitt samme arbeidstid, utdanning, antall barn og så videre.

For å undersøke om vi får ulike bilder av hvilke faktorer som har betydning for småbarnsforeldres arbeidsdeling hjemme når vi baserer oss på svar fra mødre og fedre, har vi foretatt de samme multivariate analysene av fordelingen av hus-, omsorgs- og vedlikeholdsarbeidet, ut fra opplysningene fra mødre og opplysninger fra fedre. Vi viser også resultater fra analyser basert på gjennomsnittet av partenes svar. Målet med disse analysene er altså ikke i første rekke å studere hvilke faktorer som har betydning for fars relative innsats hjemme (slik Pettersen gjør i sin artikkel), men å se om vi finner de samme mønstrene når vi tar utgangspunkt i mødres beskrivelse, som når vi benytter fedres beskrivelse.

Det ville bli omfattende og uoversiktlig å foreta multivariate analyser for hver av de ti oppgavene som ble kartlagt i undersøkelsen. Vi har derfor konstruert

tre indekser (jf. Pettersens artikkel), en for grad av mannlig deltakelse i husarbeidet, en for grad av mannlig deltakelse i omsorgsarbeidet og en for grad av mannlig deltakelse i vedlikeholdsarbeidet. Indeksene består av gjennomsnittsskåre for hver av de tre oppgavetyperne, altså fem spørsmål om husarbeid, tre om omsorgsarbeid og to om vedlikeholdsarbeid. Ved å benytte gjennomsnittsverdiene, og ikke de summerte skårene, kan vi sammenligne skårene for de tre oppgavetyperne. Vi får da tre fininddelte indekser med verdier fra en til fem, der en innebærer lav mannlig deltakelse (samtlige oppgaver utføres vanligvis av mor), fem innebærer høy mannlig deltakelse (samtlige oppgaver utføres vanligvis av far), og tre innebærer full likedeling.

Tabell 5 viser skårene for de tre typene familiearbeid basert på svarene fra mødre og fedre. I tråd med resultatene i tabell 1 ser vi at mødre i gjennomsnitt står for en større del av hus- og omsorgsarbeidet enn fedre, men at omsorgsarbeidet er jevnere fordelt mellom foreldrene enn husarbeidet. Vi ser også at fedre står for det alt vesentlige av vedlikeholdsarbeidet. Videre ser vi at vi får noe høyere skåre når vi tar utgangspunkt i fars enn i mors svar.

Tabell 6 viser resultater fra tre multivariate analyser av hvilke forhold som har betydning for graden av fars deltakelse i husarbeidet. Resultatene i den første kolonnen er basert på mors svar, resultatene i den andre kolonnen er basert på fars svar, og resultatene i den tredje kolonnen er basert på gjennomsnittet av partenes svar. Vi inkluderer færre forklaringsvariabler i modellene her enn hva Pettersen (2004) gjør i sin artikkel, og benytter også i en del tilfelle litt andre inndelinger. Videre er det viktig å huske på at vi ser på samtlige foreldrepar i undersøkelsen, mens Pettersen ser på par med barn 1-6 år der begge var yrkesaktive på intervjuetidspunktet. Derfor får vi tidvis noe andre sammenhenger enn hva Pettersen gjør. De forklaringsfaktorene som er tatt med i analysene her, er slike som gjerne inngår i sentrale teorier for å forklare variasjoner mellom par i grad av likedeling hjemme (se for eksempel Coltrane 2000). Eksempelvis antas partenes tilgjengelige tid å være viktig slik at fars innsats hjemme øker med mors arbeidstid i yrkeslivet og avtar med fars egen arbeidstid. Mange barn i husholdningen, og små barn, antas å trekke i retning av en mer tradisjonell arbeidsdeling hjemme. Videre antas gjerne at høyt utdannede par har en jevnere arbeidsdeling enn par med kortere utdanning, ettersom lang utdanning gjerne går sammen med likestillingsvennlige holdninger. En annen sentral teori, den såkalte maktressursteorien, går ut på at den som står for det meste av inntekten i husholdningen, kan forhandle seg bort fra mye av husarbeidet ettersom dette ofte oppleves som kjedelig og lite attraktivt. I tråd med dette antas da at arbeidsdelingen er jevnere når mor står for en stor del av parets inntekt, enn når hun står for en mindre del, uavhengig av partenes arbeidstid, antall barn i husholdningen, barnas alder og så videre. Videre antas yngre par å ha en jevnere arbeidsdeling enn eldre par fordi de oftere har vokst opp med yrkesaktive mødre, og i en tid da likedeling av arbeid ute og hjemme var en viktig politisk målsetting.

Følgende forklaringsfaktorer inngår i de multivariate analysene her: Yngste barns alder, antall barn under 18 år i husholdningen, mors arbeidstid i

Tabell 5. Skåre på indekser for fordeling av husarbeid, omsorgsarbeid og vedlikeholdsarbeid, basert på svar fra mødre og fedre, og på gjennomsnittet av mødres og fedres svar. Tall for gifte/samboende foreldre med barn 0-6 år

	Skåre for fordeling av husarbeid	Skåre for fordeling av omsorgsarbeid	Skåre for fordeling av vedlikeholdsarbeid
Svar fra mødre	2,02	2,55	4,40
Svar fra fedre	2,24	2,64	4,59
Gjennomsnitt av partenes svar	2,13	2,60	4,49
Antall observasjoner	2 161	2 113	2 135

Kilde: Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte våren 2002.

Tabell 6. Regresjonsanalyser av skårer for grad av deling av husarbeidet. Resultater basert på svar fra mødre, svar fra fedre, og på gjennomsnittet av partenes svar. Estimerte koeffisienter

	Svar fra mødre	Svar fra fedre	Gjennomsnittet av partenes svar
Konstantledd	2,15 ***	2,50 **	2,32 ***
Yngste barns alder			
0 år (ref)			
1-2 år	-0,08	-0,11 **	-0,10 *
3-6 år	-0,03	-0,05	-0,04
Antall barn under 18 år			
Ett barn (ref)			
To barn	-0,11 ***	-0,11 ***	-0,11 ***
Tre barn +	-0,17 ***	-0,17 ***	-0,17 ***
Mors arbeidstid			
Ikke yrkesaktiv/permisjon (ref)			
1-19 timer per uke	-0,11 *	-0,12 *	-0,11 **
20-36 timer per uke	0,08 *	0,08 *	0,08 *
37 timer + per uke	0,20 ***	0,26 ***	0,23 ***
Fars arbeidstid			
Ikke yrkesaktiv (ref)			
1-36 timer per uke	0,05	-0,08	-0,01
37-44 timer per uke	-0,15 **	-0,27 ***	-0,21 ***
45 timer per uke +	-0,30 ***	-0,39 ***	-0,34 ***
Mors andel av parets samlede yrkesinntekt			
0-24 prosent (ref)			
25-39 prosent	0,03	0,03	0,03
40-49 prosent	0,09 *	0,05	0,07
50 prosent +	0,19 ***	0,21 ***	0,20 ***
Partenes utdanningsnivå			
Begge videregående eller universitet			
1-4 år (ref)			
Mor videregående eller universitet			
1-4 år/far universitet 5 år +	0,15 **	0,13 **	0,14 **
Far videregående eller universitet			
1-4 år/mor universitet 5 år +	0,29 ***	0,23 **	0,26 ***
Begge universitet 5 år +	0,28 ***	0,27 ***	0,28 ***
Mors alder			
- 29 år (ref)			
30-39 år	0,05	0,02	0,04
40 år +	-0,12 *	-0,06	-0,09
Antall observasjoner	2 078	2 078	2 078
Justert R ²	0,12	0,14	0,15

*p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001.

Kilde: Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte våren 2002.

yrkeslivet, fars arbeidstid, mors andel av parets samlede yrkesinntekt,⁴ partenes utdanningsnivå og mors alder. Inndelingen av variablene samt valg av referansekategorier framgår av tabell 6. Som metode har vi benyttet vanlig lineær regresjon.⁵ De estimerte koeffisientene uttrykker endringene i den gjennomsnittlige skåren for fordelingen av husarbeidet, relativt til referansekategoriene, gitt at andre forhold er like. Baserer vi oss på opplysninger fra mødre, ser vi for eksempel at par der begge parter har lang utdanning fra universitet eller høyskole, har en skåre som ligger 0,28 høyere enn referansegruppen (par der ingen av partene har lang utdanning fra universitet eller høyskole). Dermed har høyt utdannede par en klart større likedeling av husarbeidet enn dem med mindre utdanning, uansett antall barn, barnas alder, mors og fars arbeidstid, mors andel av parets yrkesinntekt og mors alder.⁶

Helst svar fra begge parter, men undersøkelser med individutvalg kan brukes

Selv om fedre jevnt over rapporterer om noe større mannlig deltakelse i husarbeidet enn hva mor gjør, finner vi omtrent de samme mønstrene når det gjelder hvilke forhold som har betydning for graden av likedeling av husarbeidet enten vi baserer oss på opplysninger fra mor eller på opplysninger fra far (tabell 6). I begge tilfelle ser vi at far deltar relativt mindre når det er mange barn i husholdningen enn når det bare er ett barn, han

deltar relativt mer når mor jobber lang deltid eller heltid enn når mor ikke er yrkesaktiv eller har permisjon, han deltar relativt mindre når han selv har lang arbeidstid enn når han ikke er yrkesaktiv, han deltar relativt mer når mor står for minst halvparten av parets samlede yrkesinntekt enn når hun står for under en fjerdedel av inntekten, og han deltar relativt mer når begge parter har lang utdanning enn når begge parter har mindre utdanning. På enkelte områder får vi imidlertid noe ulike resultater avhengig av om vi benytter opplysninger fra mor eller far. Eksempelvis ser det ut til arbeidsdelingen er mer tradisjonell når mor er over 40 år enn når mor er yngre, når vi baserer oss på opplysninger fra mor. Mors alder har derimot ingen signifikant betydning når vi tar utgangspunkt i fars opplysninger.

Til tross for at styrken på sammenhengene i enkelte tilfelle er noe forskjellig avhengig av om vi benytter opplysningene fra mødre eller fedre, og at enkelte sammenhenger er signifikante i den ene modellen, men ikke i den andre, er hovedinntrykket at konklusjonene med hensyn til hvilke forhold som har betydning for graden av likedeling av husarbeidet, i all hovedsak er de samme når vi tar utgangspunkt i mors svar, som når vi tar utgangspunkt i fars svar. Dette skulle tilsi at undersøkelser der man bare har opplysninger fra én av partene, kan benyttes til å analysere slike problemstillinger. Har man opplysninger fra begge parter, bør imidlertid analysene baseres på gjennomsnittet av partenes svar, slik Pettersen (2004) gjør i sin artikkel. Som vi kunne vente, og som vist i tredje kolonne i tabell 6, får vi da estimer som ligger midt mellom dem vi får ut fra mors svar og dem vi får ut fra fars svar. Ved å benytte gjennomsnittet av partenes svar får vi også tatt hensyn til at menn ofte rapporterer større likedeling av husarbeidet enn hva kvinner gjør. I multivariate analyser vil dette komme til uttrykk ved at konstantleddet er høyere når vi baserer oss på svar fra far enn på svar fra mor (se sluttnote 6 for tolkning av konstantleddet).

Også når det gjelder hvilke forhold som har betydning for graden av likedeling av omsorgsarbeid for barn, finner vi omtrent de samme mønstrene når vi tar utgangspunkt i opplysninger fra mødre og når vi benytter opplysninger fra fedre. Styrken på enkelte av sammenhengene er riktignok litt forskjellig i de to modellene, og enkelte sammenhenger er statistisk signifikante i den ene modellen og ikke i den andre, men i all hovedsak gir de to modellene grunnlag for de samme konklusjonene. Dette er også tilfelle når vi studerer hvilke forhold som har betydning for den relative fordelingen av vedlikeholdsoppgaver blant par av småbarnsforeldre. Uansett om vi baserer oss på opplysninger fra mødre eller fedre, er det imidlertid forholdsvis lite av variasjonen mellom par i fordelingen av vedlikeholdsarbeidet som lar seg forklare ved hjelp av de faktorene vi inkluderer i analysene her. Dette bunner i at det er små forskjeller i fordelingen av vedlikeholdsarbeidet mellom de gruppene som inngår i den modellen som er spesifisert her.

Oppsummering og konklusjon

I Norge er analyser av hvordan par fordeler arbeidet hjemme ofte basert på opplysninger fra bare én av partene. Internasjonalt anbefales imidlertid at man bruker gjennomsnittet av svarene fra begge parter i slike analyser for å justere for at partene ofte beskriver fordelingen av familiearbeidet litt forskjellig. I en undersøkelse blant småbarnsforeldre i Norge våren 2002 innhentet man opplysninger om fordelingen av hus-, omsorgs- og vedlikeholdsoppgaver fra både mor og far i samme par. Dette gir oss mulighet til å studere graden av samsvar og avvik mellom partenes svar, samt å undersøke hvorvidt analyser basert på opplysninger fra mødre gir grunnlag for de samme konklusjonene som analyser basert på opplysninger fra fedre når det gjelder hvilke faktorer som har betydning for fars relative innsats hjemme.

Sammenligninger av fordelingene for mors og fars svar på aggregert nivå viser at fedre for de fleste oppgaver rapporterer om noe høyere mannlig deltakelse enn hva mødre gjør, men forskjellene er ikke dramatiske. Analyser på parnivå viser større avvik mellom partenes svar. For de fleste oppgaver gir partene nøyaktig det samme svaret i om lag 55-65 prosent av tilfellene, mens det i en god del par er slik at far angir større relativ deltakelse fra seg selv enn hva mor gjør for ham, og det i enkelte par er slik at mor rapporterer om større deltakelse fra far enn hva han selv gjør. Ettersom forskjellen mellom

Resultater fra regresjonsanalyser av fordeling av omsorgs- og vedlikeholdsarbeid

For de av leserne som ønsker å studere resultatene fra regresjonsanalysene for fordeling av omsorgs- og vedlikeholdsarbeid, basert på svarene fra mødre og fedre og på gjennomsnittet av partenes svar, henviser vi til tabellene 7 og 8 i webversjonen av denne artikkelen, se <http://www.ssb.no/Samfunnsspeilet/>.

Referanser

- Berk, S. F. (1985): *The Gender Factory: The Apportionment of Work in American Households*. New York: Plenum Press.
- Bittman, M. (1999): Parenthood without Penalty: Time Use and Public Policy in Australia and Finland. *Feminist Economics*, vol. 5 (3): 27-42.
- Bonke, J. (2002): *Paid work and unpaid work - diary information versus questionnaire information*. Paper to be presented at International Association of Time Use research (IATUR), Annual Conference 2002, 15-18 October, Lisbon, Portugal.
- Coltrane, S. (2000): Research on Household Labor: Modeling and Measuring the Social Embeddedness of Routine Family Work. *Journal of Marriage and the Family*, 62 (November): 1208-1233.
- Deutsch, F. M., J. L. Lozy og S. Saxon (1993): Taking Credit. Couples' Reports of Contributions to Child Care. *Journal of Family Issues*, vol 14 (3): 421-437.
- Hochschild, A. with A. Machung (1989): *The Second Shift*. New York: Avon Books.
- Haavind, H. (1984): "Love and Power in Marriage". I H. Holter (red): *Patriarchy in a Welfare Society*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kamo, Y. (1988): Determinants of Household Division of Labor. Resources, Power, and Ideology. *Journal of Family Issues*, vol. 9 (2): 177-200.
- Kitterød, R. H. (2000): Hus- og omsorgsarbeid blant småbarnsforeldre: Størst likedeling blant de høyt utdannede. *Samfunnsspeilet*, årg. 14 (3): 34-47.
- Kitterød, R. H. (2002): Utdanning og ulikhet? En diskusjon av utdanningsnivåets betydning for deling av husarbeid blant småbarnsforeldre. *Sosiologisk tidsskrift*, årg. 10 (3): 179-208.
- Pettersen, S. V. (2003): *Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte våren 2002*. Rapport 2003/9, Statistisk sentralbyrå.
- Pettersen, S. V. (2004): Småbarnsfamiliers arbeidsdeling hjemme: - mer likedelt med ulik arbeidstidsordning? *Samfunnsspeilet*, årg. 18, (6), 31-38.
- Rønsen, M. (2004): Kontantstøtten og mødres arbeidstilbud: Større virkninger på lengre sikt. *Samfunnsspeilet*, årg. 18 (6), 24-30.
- Secombe, K. (1986): The Effects of Occupational Conditions upon the Division of Household Labor: An Application of Kohn's Theory. *Journal of Marriage and the Family*, vol. 48 (November): 839-848.
- Syltevik, L. J. (2000): *Differensierte familieliv. Familiepraksis i Norge på slutten av 1990-tallet*. Rapport 2/2000, Senter for samfunnsforskning. Universitetet i Bergen.
- Thagaard, T. (1996): *Arbeid, makt og kjærlighet*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Vaage, O. F. (2002): *Til alle døgnets tider. Tidsbruk 1971-2000*. Statistiske analyser nr. 52, Statistisk sentralbyrå.

partenes svar går begge veier, blir avvikene mellom fars og mors svar mindre i fordelinger for alle fedre under ett og alle mødre under ett, enn i analyser på parnivå.

Forskjellen mellom partenes svar kan skyldes at de faktisk er uenige om hvor mye hver av dem bidrar på ulike områder hjemme, at noen bevisst forsøker å framstille seg selv i et mer gunstig lys enn hva det er grunnlag for, eller at foreldre i en del par vurderer svarkategoriene på spørsmålene forskjellig. Eksempelvis kan det i visse tilfelle være vanskelig å avgjøre om en bestemt fordeling best kan karakteriseres som at kvinnen vanligvis utfører oppgaven, eller at kvinnen utfører oppgaven oftere enn mannen. Vi har ingen mulighet til å avgjøre hvem av partene som gir de mest korrekte opplysningene, eller hvem som tolker de ulike svarkategoriene riktigst. Selv om det for mange par er slik at mor og far beskriver arbeidsdelingen seg imellom forskjellig, er de sjelden svært uenige. Eksempelvis er det nesten aldri slik at mor hevder at hun vanligvis utfører en bestemt oppgave, mens far hevder at det er han som vanligvis står for denne oppgaven.

Til tross for at partene ofte framstiller arbeidsdelingen hjemme litt forskjellig, får vi omtrent de samme mønstrene i analyser av hvilke forhold som har betydning for fordelingen av hus-, omsorgs- og vedlikeholdsarbeidet når vi baserer oss på opplysninger fra mor, som når vi baserer oss på opplysninger fra far. Dette skulle tilsi at vi kan analysere slike spørsmål selv om vi bare har opplysninger fra en av partene. Ettersom fedre ofte rapporterer noe høyere mannlig deltakelse enn hva mødre gjør, og ettersom styrken på effekten av forklaringsfaktorene i visse tilfelle varierer avhengig av om vi benytter opplysninger fra mødre eller fedre, bør man imidlertid bruke gjennomsnittet av partenes svar når man har opplysninger fra begge parter.

¹ Analysen er finansiert av Barne- og familiedepartementet og inngår som del av et prosjekt om tid brukt til arbeid ute og hjemme blant foreldrepar.

² Også analysene i Rønsens artikkel i dette nummeret av *Samfunnsspeilet* er basert på dette datamaterialet. Rønsen benytter imidlertid andre deler av spørreskjemaet enn hva vi gjør i foreliggende artikkel.

³ Par som ikke hadde besvart spørsmålene, er holdt utenfor i fordelingene her. Som vist i tabell 1, var det ganske mange par (6 prosent) som ikke hadde besvart spørsmålet om hvordan de fordelte bringing og henting av barn. Nærmere analyser viste at en stor del av disse parene ikke benyttet noen form for eksternt barnetilsyn for noen av sine barn. De fleste hadde også svært små barn. Spørsmålet om fordeling av bringing og henting av barn var derfor irrelevant for disse parene. For dem som ikke hadde eksternt barnetilsyn til noen av sine barn, har vi omdefinert "uoppgitt / vet ikke" kategorien for dette spørsmålet til midtkategorien (om lag like mye/sammen). På samme måte som når oppgaven ikke blir utført av noen av partene, men utført av en tredjeperson, har vi altså valgt å se dette som lik arbeidsdeling mellom mor og far.

⁴ Som yrkesinntekt regnes lønnsinntekt, netto næringsinntekt og dagpenger ved arbeidsledighet.

⁵ Observasjoner med uoppgitt på minst en av variablene i modellene er holdt utenfor i de multivariate analysene.

⁶ Konstantleddet, vist øverst i tabellen, uttrykker gjennomsnittsskåren for de personer/par som er definert som referansekategori på samtlige forklaringsfaktorer i modellen, dvs. par der yngste barn er under ett år og som bare har ett barn, der mor har permisjon eller ikke er yrkesaktiv, der far ikke er yrkesaktiv, der mor står for mindre enn 25 prosent av husholdningsinntekten, der ingen av partene har minst fem års utdanning fra universitet eller høyskole, og der mor er under 30 år.